

ความตายของตัวละครเอกในนิทานพื้นบ้านกับการยืนยันแนวคิดการเลือกคู่ครองในสายตาผู้ใหญ่

วาสนา ศรีรักษ์

อาจารย์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทความนี้ มีจุดประสงค์ที่จะศึกษานิทานพื้นบ้านที่มีฉากสำคัญของเรื่องหรือฉากจบของเรื่องที่ว่าความตายของตัวละครเอก โดยศึกษาย้อนไปถึงสาเหตุผลของการตายซึ่งเป็นเครื่องยืนยันชัดเจนว่า ในกลุ่มนิทานพื้นบ้านจำนวนหนึ่งที่จบด้วยความตายของตัวละครเอกนั้น มีเหตุผลรองรับในด้านการทำหน้าที่ของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลคติชนวิทยาที่จะใช้เป็นเครื่องยืนยันบรรทัดฐานของสังคมในด้านการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวในสมัยก่อนว่า ต้องอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองเป็นหลัก

วัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคม มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคมและความมั่นคงทางจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นคติชนจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญของข้อมูลประเภทคติชนที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง (ศิริพร ฤ กลาง, 2557) ปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งของสังคม คือ การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน ซึ่งในสมัยก่อนนั้นแม่ในสังคมพื้นบ้านทั่วไปหนุ่มสาวจะมีโอกาสได้พบเจอและมีโอกาสที่จะได้เลือกผู้ที่จะมาเป็นคู่ครองของตนได้จากในงานเทศกาล ประเพณี รวมถึงในบริเวณสาธารณะของชุมชน เช่น ในตลาดสด ตลาดนัด ตลาดเช้า เป็นต้น แต่การที่หนุ่มสาวจะได้แต่งงานกับใครก็ยังต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของพ่อแม่ผู้ปกครองนั่นเอง เนื่องจากในสายตาของผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองนั้น หากบุตรสาวหรือบุตรชายเลือกคู่ครองที่ไม่สามารถดูแลคู่ของตนให้มีหน้าตา มีเกียรติ มีทรัพย์ตามสมควรได้ ก็อาจไม่นับเป็นคู่ครองที่เหมาะสม และโดยเฉพาะหากมีความขัดแย้งกันในชั้นบรรพบุรุษหรือในรุ่นพ่อแม่แล้วด้วยซ้ำ ยิ่งเป็นเรื่องที่อาจทำให้ส่งผลกระทบต่อในด้านความขัดแย้งระหว่างพ่อตาแม่ยายกับลูกเขย คู่เขยกับคู่เขย หรือแม่กระทั่งแม่ผัวกับลูกสะใภ้ ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมในแต่ละสังคม ดังนั้น เมื่อได้อ่านหรือฟังเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องก็จะทำให้เราได้พบการยืนยันแนวคิดที่ว่า ผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองนั้น เป็นผู้ que เลือกหาคู่ครองไว้ให้ลูกหลานของตนแล้วและมักจะคิดว่าดีที่สุด หากเมื่อใดก็ตามที่ลูกหลานเลือกหาคู่ครองตามใจตนเอง มักเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโศกนาฏกรรมในเวลาต่อมา แม้ว่าจะใช้เหตุผลของความรัก ความเหมาะสม หรือยืนยันยืนยันความเป็นเนื้อคู่ของกันและกันมาจากชาติปางก่อนอย่างไรก็ตาม

จากการศึกษาทานพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นโศกนาฏกรรมหรือจบลงด้วยความตายของตัวละครเอกในสังคมไทยนั้น จะพบนิทานแบบนี้เพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้น และแม้จะนิทานที่จบด้วยความตายของตัวละครเอกจะเป็นเรื่องที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่านมาทุกยุคทุกสมัย แต่ก็ไม่ปรากฏว่าจะมีนิทานเรื่องอื่น ๆ ที่ตัดจบลงในลักษณะเดียวกัน คือ ความไม่สมหวังของตัวละครเอก การพลัดพรากจากกันด้วยความตายแบบนี้อยู่ ซึ่งเป็นไปตามโครงสร้างของนิทานไทยที่สุดท้ายแล้วก็มักจะจบลงด้วยความสมหวังและความสุขของตัวละครเอกจากการได้ครองคู่เคียงข้างคนรักเสมอ โดยจากวิทยานิพนธ์เรื่อง ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย (วาสนา ศรีรักษ์, 2542) นั้น ปรากฏว่ามีวรรณคดีไทยเพียง 9 เรื่องเท่านั้นที่จบด้วยความตายของตัวละครเอก ได้แก่ ลิลิตพระลอ ขุนช้างขุนแผน เงาะป่า โคลงอมรา อolongเจ้าสามล่อ ผาแดง-นางไอ่ ชูลู-นางอ้ว ตำนานเมืองฟ้าแดดสงยางและเรื่องพระรถ-เมรี ในบทความนี้จึงจะกล่าวถึงประเด็นต่อเนื่องจากการศึกษาเนื้อเรื่องของวรรณคดีไทยทั้ง 9 เรื่องนี้ด้วยเช่นกัน โดยมุ่งเน้นการศึกษาในรายละเอียดที่จะยืนยันว่า มีแนวคิดความเชื่อบางประการที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกคู่ของตัวละครเอก และการปฏิเสธการแต่งงานของตัวละครเอกโดยผู้ปกครองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ซึ่งทำให้เกิดโศกนาฏกรรมที่นำไปสู่ความตายของตัวละครเอกในเวลาต่อมา

ในสังคมไทยดั้งเดิมที่ปรากฏในนิทานนั้นเป็นสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยผู้หญิง ซึ่งทั้งนี้อาจจะเป็นด้วยสภาพสังคมที่กำหนดให้ผู้หญิงต้องอยู่ประจำถิ่นที่อยู่เป็นหลัก เพราะในสังคมดั้งเดิมผู้ชายนั้นมีหน้าที่สำคัญในการไปรบ ไปเป็นทหารที่ต้องป้องกันดินแดนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ก็อาจจะไปทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นความเชื่อที่เข้ามาในดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังจากเข้ามาของความเชื่อทางพราหมณ์ที่เชื่อเรื่องเทพเจ้าต่าง ๆ และความเชื่อเรื่องผีซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม พ่อแม่และภรรยาโดยมากจึงมักสนับสนุนให้ลูกชายและแม้กระทั่งสามีได้บวชเป็นพระภิกษุที่ทำหน้าที่สืบทอดพระศาสนา และนอกเหนือจากการทำหน้าที่เป็นทหารและการสืบทอดศาสนา ดังกล่าว ผู้ชายยังมีหน้าที่ที่ต้องใช้แรงงานในภาคการเกษตรและการประกอบสัมมาอาชีพที่ต้องใช้แรงและพลกำลังที่ค่อนข้างหนัก บ่อยครั้งเราจึงพบว่า อายุขัยโดยเฉลี่ยของผู้ชายนั้นมักจะสั้นกว่าผู้หญิง ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่อง ที่ “แม่เมือง” ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองดินแดนแคว้นแคว้นแทนที่เจ้าเมืองเดิมที่ตายไป อาทิ เรื่องชูลู-นางอ้ว ที่ทั้งแม่ของท้าวชูลู และแม่ของนางอ้ว ต่างก็เป็นแม่เมืองที่ครองเมืองทั้งคู่ หากไม่ได้อยู่ในตำแหน่งสูงถึงระดับแม่เมือง ก็มักจะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจบางอย่างที่ทหารหรือผู้ใต้บังคับบัญชามักให้ความเคารพยำเกรง เช่น พระเจ้าย่า ในเรื่องลิลิตพระลอ หรือเป็นหญิงคนสำคัญที่สามารถดูแลครอบครัวได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีวิชาความรู้ที่จะสามารถสั่งสอนบุตรหลานได้ เป็นเบื้องต้น รวมถึงจัดหาผู้มีความรู้มาสั่งสอนบุตรหลาน หรือสามารถชี้แนะให้ลูกหลานของตนไปเรียนวิชากับผู้มีความรู้ในถิ่นต่าง ๆ อาทิ นางทองประศรี แม่ของขุนแผน ย่าของพลายงาม ซึ่งขุนไกรผู้เป็นสามีได้ตายจากไปนานแล้วนั่นเอง ในขณะที่นิทานพื้นบ้านทุกเรื่องนั้น ก็จะเน้นย้ำคุณลักษณะสำคัญของผู้หญิง ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเป็นแม่บ้านแม่เรือน ซึ่งปรากฏชัดเจนว่า นางเอกในแต่ละเรื่องนั้น ได้ถูกกล่าวชื่นชมถึงฝีมือในด้านงานบ้านงานเรือนว่ามีฝีมืออย่างยิ่ง เช่น ในวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง แล้วได้เห็นผ้า幔ที่นางวันทองแสดงฝีมือในการปักผ้าไว้อย่างสวยงามดังนี้

มานี่ฝีมือวันทองทำ
เส้นไหมแน่นเขียนแนบเนียนดี
เจ้าปักเป็นป่าพนาเวศ
รุกชาติตาชใบระบัดเรียว
ปักเป็นมยุราลงร่าร้อน
แผ่หางกางปักเป็นพุ่มพวง
ปักเป็นป่าหิมพานต์ตระหง่านงาม
วินันตทศกันเป็นหลั่นมา
อากาศคงคาขลาสินธุ์
ไกรลาสสะอาดเอี่ยมอรชร
ลงเล่นน้ำคำตันโนดาต
หม่อมจรงล้อแก้วแพรวพรายตา

จำได้ไม่ผิดนัยน์ตาพี่
สิ้นฝีมือแล้วแต่นางเดียว
ขอบเขตเขาคุ่มช่อมุ่เขียว
พริ้งเพรียวดอกดกระดะดวง
ฝ้ายพ่อนอยู่บนยอดภูเขาหลวง
ชะนีหน่วงเหนี่ยวไม้ขม้อยตา
อร่ามรูปพระสุเมรุภูผา
การวิกอิสินครยุคนธร
มุจลินท์ห้าแถวแนวสลอน
ฝูงกบินรคนธรรพ์วิทยา
ใสสะอาดเอือกเย็นเห็นขอบผา
ทศนาราลึกถึงวันทอง
(ขุนช้างขุนแผน, 2513, หน้า 379)

ซึ่งจากบทความดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ชัดเจนถึงความละเอียดลออของลายปักผ้ามานรูปป่าหิมพานต์ซึ่งสะท้อนให้เห็นฝีมือการปักผ้ามานของนางวันทองที่อยากจะหาฝีมือของหญิงใดมาเทียมได้อย่างชัดเจน

ลักษณะของผู้หญิงที่นอกจากจะเก่งงานบ้านงานเรือนและมีความสามารถในการควบคุมไพร่พลต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของสังคมที่ผู้หญิงต้องเป็นหลักประกันให้เรือนของตน ซึ่งมีไพร่พลข้าทาสบริวารเชื่อมั่นและยำเกรงว่าแม้ฝ่ายชายจะออกไปรบ หรือละทิ้งทางโลกไปบวชเรียน บ้านเรือนนั้นก็จะมีอยู่ได้และทุกคนจะยังมีความสุขสงบในระดับดีเลยทีเดียว ซึ่งจากการที่สังคมไทยกำหนดให้หญิงไทยต้องมีความสามารถทั้งการบ้านการเรือนและการปกครองเรือนชานบ้านช่องดังกล่าว ทำให้เกิดความคาดหวังในการเลี้ยงดูลูกสาวเพื่อสร้างให้เป็นแม่เรือนที่จะสามารถปกครองบ้านไพร่ให้ร่มเย็น และดูแลเรือนชานให้เรียบร้อย รวมถึงต้องสามารถดูแลทรัพย์สินที่อยู่ในเรือนให้ไม่บกพร่องและเพิ่มพูนขึ้นด้วยเช่นกัน ในหลายท้องถิ่นมีความเชื่อว่า แม้จะมีลูกสาวหลายคน ทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายนั้นจะถ่ายทอดสู่ลูกสาวคนเล็กเนื่องจากในยามที่พ่อแม่แก่ชราแล้วนั้นลูกสาวคนโตและลำดับถัด ๆ ไปมักจะแต่งงานออกเรือนและมีครอบครัวของตัวเองให้ดูแลไปเรียบร้อยแล้ว เหลือแต่ลูกสาวคนเล็กที่พ่อแม่ยังคงต้องประคบประหงมให้ดี และอยู่กับพ่อแม่เป็นรายสุดท้ายก่อนที่พ่อแม่จะเสียชีวิตไป (ส่วนหนึ่งเนื่องจากการคุมกำเนิดของคนสมัยก่อนยังไม่เคร่งครัด การมีลูกชาย-หญิงจำนวนมากจึงเป็นเรื่องปกติของทุกครอบครัว ด้วยเหตุผลของการต้องการแรงงานเพิ่มด้วยอีกส่วนหนึ่ง) ดังนั้น วิชาความรู้ความสามารถที่ผู้เป็นแม่มีนั้น จึงมักถ่ายทอดลงมายังลูกสาวคนเล็กมากที่สุด และลูกสาวคนเล็กของแต่ละครอบครัว ก็จะเป็นที่หมายปองของผู้ชายโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งหลักฐานหนึ่งที่มักพบในนิทานพื้นบ้านจำนวนมากแสดงให้เห็นว่านางเอกในนิทานดังกล่าวก็มักจะเป็นลูกสาวคนเล็ก เช่น นางจนา ในเรื่อง สังข์ทอง หรือนางโมราห์ ในเรื่อง พระสุธน-โมราห์ นางเภา ในเรื่อง นางสิบสอง เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในสังคมดั้งเดิมที่เป็นเจ้าของนิทานนั้น ให้ความสำคัญกับลูกสาวคนเล็กอย่างยิ่งนั่นเอง นอกเหนือจากนี้ ในนิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทยอีกจำนวนหนึ่ง ยังปรากฏว่า นางเอกมักจะเป็นลูกสาวคนเดียวของแม่เมือง โดยไม่กล่าวว่ามีพี่น้องหรือไม่ เช่น นางไอ่ ในเรื่อง ผาแดงนางไอ่ หรือ นางอ้ว ในเรื่อง ชูนางอ้ว เป็นต้น (อย่างไรก็ตาม ไอ่ หรือ อ้าย อาจจะมีหมายถึง จำนวนหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นางเอกเป็นลูกสาวคนโต อ้ว หมายถึงจำนวนนับห้า ซึ่ง อาจแสดงให้เห็นว่า นางอ้ว อาจเป็นลูกคนที่ห้าของแม่เมืองได้เช่นกัน แต่ในนิทานพื้นบ้านทั้งสองเรื่อง ก็ได้เล่าถึงพี่น้องของนางทั้งสองแต่อย่างใด – ผู้เขียน) จากที่กล่าวมานี้ จึงจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงความหมายและความสำคัญ of ลูกสาวคนเล็ก และลูกสาวคนเดียวของครอบครัว ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งที่ผู้เป็นแม่จะต้องดูแลอบรมเลี้ยงดูให้ดีที่สุด และทั้งนี้ยังรวมถึงการมองหาคู่ครองให้แก่ลูกสาวคนสำคัญดังกล่าวอย่างชัดเจน

จากวิทยานิพนธ์เรื่อง ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย ทั้ง 9 เรื่องที่กล่าวถึงในข้างต้น จะพบว่า ในกลุ่มนิทานที่เป็นนิทานท้องถิ่นของไทย และนิทานที่ใช้ฉากในท้องถิ่นของไทยจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ลิลิตพระลอ ขุนช้างขุนแผน ชูขุนนางอ้าว ผาแดงนางไอ่ และตำนานเมืองฟ้าแดดสงยางนั้น มีความชัดเจนว่า ความตายของตัวละครเอกทั้งชายและหญิงที่เกิดขึ้นในทั้ง 5 เรื่องล้วนมีข้อบ่งชี้ว่าสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้ตัวละครเอกต้องตายนั้นมาจากการที่ตัวละครเอก “ฝ่ายหญิง” เลือกรักหรือตามใจตนเองหรือขัดใจความต้องการของพ่อแม่อย่างเห็นได้ชัด และนำไปสู่ความตายในที่สุดโดยลักษณะต่าง ๆ กัน เรื่องขุนช้างขุนแผนนั้นนางวันทองต้องดิ้นที่จะไปรักจนถึงขั้นลักลอบได้เสียกับขุนแผนตั้งแต่ก่อนจะมีการแต่งงาน รวมถึงภายหลังก็ยังหนีตามขุนแผนที่กลับมาจับไป ทั้ง ๆ ที่ขณะนั้นนางศรีประจันต์ผู้เป็นแม่ ได้ยกนางให้แต่งงานกับขุนช้างผู้ร่ำรวยและได้ใช้ชีวิตอย่างสุขสบายไปแล้ว ช่วงหนึ่งเสียด้วยซ้ำ พระเพื่อนพระแพงในเรื่องลิลิตพระลอไปลักลอบได้เสียอยู่กับพระลอ ซึ่งเป็นบุตรของเจ้าเมืองที่เป็นศัตรู ทำให้พระเจ้ายา ซึ่งเป็นม่ายจากสงครามของสองเมืองเคียดแค้นและพยายามขัดขวางอย่างสุดกำลัง ไม่ต่างกับในนิทานพื้นบ้านอย่างเรื่องชูขุนนางอ้าว ที่นางอ้วยยืนยันรักและลักลอบอยู่กับท้าวชูลู ในขณะที่แม่พยายามจะยกนางให้แต่งงานกับขุนนางซึ่งเป็นคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ นางฟ้าหยาด ในตำนานเมืองฟ้าแดดสงยาง ก็ลักลอบได้เสียกับพระยาจันทระราชซึ่งเป็นเจ้าเมือง เมืองที่เป็นศัตรูกับเมืองฟ้าแดดสงยางของตน เช่นเดียวกับนางไอ่คำ ซึ่งแม่ไม่ชัดเจนว่าความตายของนางเกิดจากการขัดใจความต้องการของพ่อกับแม่แน่หรือไม่ แต่เห็นชัดเจนว่า ได้มีการลักลอบได้เสียกับผาแดงตั้งแต่ก่อนมีการสู่ขอและหมั้นหมายกันนั่นเอง

ความตายของตัวละครเอกในนิทานพื้นบ้านที่กล่าวมาแล้วนี้ จริงอยู่ที่ไม่ชัดเจนว่าสาเหตุแห่งความตายจะเป็นเพราะฝ่าฝืนความต้องการของพ่อแม่ในเรื่องของการเลือกรักและการแต่งงาน แต่การที่ในนิทานเหล่านี้กล่าวถึงความไม่ยินยอมให้ทั้งคู่ครองรักกันได้อย่างมีความสุขของพ่อแม่เอาไว้เป็นเครื่องกีดขวางความรักดังกล่าว ก็น่าจะแสดงให้เห็นถึงแนวทางการคิดความเชื่อเรื่องการหาคู่ครองที่ดีที่สุดให้แก่ลูก จนถึงขั้นขัดขวางความรักและการแต่งงานกับคู่ครองที่ลูกของตนเลือกเองไว้ทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อกล่าวโยงไปถึงวรรณคดีที่มีฉากท้องถิ่นและนิทานพื้นบ้านอีก ๓ เรื่อง คือ พระรถเมรี โคลงอมราและเงาะป่าก็เช่นเดียวกัน นางเมรีนั้น แม้จะเป็นด้วยเหตุของความเข้าใจผิดจากการแปลงสารของพระฤๅษี ที่ทำให้นางต้องร่วมเรือนกับพระรถโดยที่ไม่ได้แจ้งข่าวให้นางยักษ์สนทราผู้เป็นแม่ได้ทราบก่อน ก็นำไปสู่ความตายของนางในที่สุด เพราะนางไม่ทราบมาก่อนเช่นกันว่า พระรถเสนานั้นเป็นลูกของศัตรูของแม่ยักษ์ของตนที่วันหนึ่งพระรถเสนาก็ต้องเดินทางหนีจากนางกลับไปช่วยเหลือแม่ของตน ในเรื่องเงาะป่านางลำทับที่รักชอบกับชมพลาจนถึงขั้นหนีตามชมพลาออกมาในวันที่แต่งงานกับสนหา ซึ่งมาสู่ขอนางลำทับจากพ่อแม่ของนางตามประเพณีจนถูกรำแก้วที่ชายของลำทับใช้ลูกดอกอาบยาพิษตามมายิงชมพลาจนตายและนางลำทับเสียใจจนฆ่าตัวตายตามไป หรือในเรื่องโคลงอมรา ที่กล่าวถึงนางอมราที่เสียใจจนตายเนื่องจากไปหลงรักพระภิกษุที่สละแล้วซึ่งเรื่องทางโลก และไม่มีทางจะสึกออกมาเพื่อแต่งงานกับนางโดยเด็ดขาด ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่า การเลือกรักด้วยตัวเองของฝ่ายหญิงที่ตัดสินใจด้วยตนเองโดยไม่ฟังคำพ่อแม่ หรือไม่เปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้เลือกรักคู่ครองที่เหมาะสมให้ ก็ล้วนแล้วแต่นำไปสู่จุดจบที่ไม่มีความสุขไปจนถึงขั้นต้องตายในที่สุด

ในบรรดานิทานพื้นบ้านดังกล่าว ดูเหมือนจะมีอยู่เพียงเรื่องเดียวที่แตกต่างไป กล่าวคือ เป็นเรื่องราวการขัดขวางความรักจากฝ่ายแม่ของพระเอกตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ฝ่ายชายเป็นใหญ่ คือ วัฒนธรรมไทเงินซึ่งเป็นวัฒนธรรมของดินแดนทางตอนเหนือที่อยู่เหนือประเทศไทยขึ้นไป (ปัจจุบันอยู่ในเขตสิบสองปันนาของจีน บางส่วนทางตอนเหนือของพม่า เป็นต้น) แตกต่างจากอีก 8 เรื่องซึ่งเกิดจากวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ฝ่ายหญิงน่าจะเป็นใหญ่อย่างวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือเรื่องอลองเจ้าสามล่อ หรือ อูเปียมสามล่อ ที่กล่าวว่า นางอูเปียมต้องทนทุกข์ทรมานจนตายกลางป่า เพราะตัดสินใจหนีตามมาอยู่กับเจ้าสามล่อ พ่อค้าหนุ่ม ซึ่งทำให้แม่ของเจ้าสามล่อไม่พอใจ จึงลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา จนทำให้นางต้องเดินทางหนีออกมาจนต้องมาตายอยู่ในป่า และสุดท้ายเมื่อเจ้าสามล่อตามมาทันได้ดูใจก็เกิดโศกนาฏกรรมขึ้น เพราะสามล่อก็เสียใจจนตายตามนางอูเปียมไปด้วยเช่นกัน แต่ก็ยังคงมีจุดที่เหมือนกันชัดเจน คือ เป็นเรื่องราวของญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกรักของตัวละครเอกไม่แตกต่างกันกับเรื่องอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ชัดเจนถึงภาพบางอย่างของวัฒนธรรมท้องถิ่นเรื่องแนวความคิดการแต่งงานและการเลือกคู่ครองที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านและในวรรณคดีที่ใช้ฉากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้ง 9 เรื่อง ที่เป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทยดังกล่าว จึงน่าจะแสดงข้อมูลความเชื่อบางประการและบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อลูกสาวเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง ซึ่งแม้ว่า กลุ่มข้อมูลจะมีน้อยมากเพียง 9 เรื่องจากวรรณคดีและนิทานพื้นบ้านจำนวนมาก แต่ก็ยังนับเป็นข้อมูลที่น่าสังเกตอย่างยิ่ง เพราะมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องการขัดขวางความรักของผู้ปกครองอย่างชัดเจน รวมถึงการที่นิทานพื้นบ้านและวรรณคดีเหล่านี้ต้องจบลงด้วยความตายของตัวละครเอกในฉากสุดท้ายทั้งสิ้นนั่นเอง

ความคิดความเชื่อบางอย่างที่ปรากฏในนิทานและวรรณคดีท้องถิ่นจึงน่าจะได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในบางประเด็น ว่ามีประเด็นใดบ้างที่ดูเหมือนจะย่ำเตือนถึงแนวคิดความเชื่อในสังคมเฉพาะกลุ่ม เฉพาะท้องถิ่น หรือเฉพาะยุคสมัย ซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้มักจะแอบแฝงซ่อนตัวอยู่ในเนื้อหาระหว่างบรรทัดของการเล่าและดำเนินเรื่อง และรอให้มีผู้ศึกษาต่อมาในภายหลัง เฉกเช่นเดียวกับประเด็นของการเลือกคู่และคู่ครองของผู้ปกครองตัวละครเอกฝ่ายหญิงดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ■

เอกสารอ้างอิง

วาสนา ศรีรักษ์. (2542). **ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ณ ถลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสภา เรื่อง **ขุนช้าง-ขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ**. (2513). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.